

Казки про мудрість

Правда і кривда

Правда і кривда Було два брати — один бідний, а другий багач. Та й той бідний зложив собі двадцять ринських і йде на торг бички купувати. А багач як вчув і собі каже:

— І я піду з тобою, брате!

Та й пішли вони до міста на торг. По дорозі той багач каже до бідного:

— Тепер, брате, ти все, що треба, плати, а назад я буду платити!

Та й бідний платив і за себе, і за брата. Як прийшли до міста, купив собі бідний бичків, але вже йому нічого не лишилося — ані грейцара. А багач не купив нічого. Ідуть обидва назад додому. Та за якийсь час бідний каже:

— Ну, брате, тепер ти маєш платити: давай мені їсти, бо я вже голоден дуже!

— Е, ще не час, ідім далі! — каже той.

— Та що ж? Я, брате, не годен вже і йти, так зголоднів! А багач тоді каже так:

— Дай одно око вийняти, то дам тобі хліба! Ну, бідний був дуже голоден і дав око. Як уже той хліб з'їв, ішов з милю, а потому каже:

— Дай мені ще хліба, бо я не годен іти!

— Дай друге око вийняти, то дам! Та й вийняв йому друге око і знов йому дав ковалок хліба. Тоді завів його під фігуру і каже:

— Тут сиди, то люди, що йтимуть дорогою, будуть тобі давати хліба, то ти будеш так жити!

І там його лишив, а його бички займив і пішов додому.

Сидить бідний під фігурою — ані рушитися не може, бо сліпий. Аж о дванадцятій годині ночі надлетіло три птахи — вірли, що їх було таких на цілий світ тільки три. Як ті птахи посідали на фігуру, то фігура аж стряслася. І взялися птахи радитися. Один каже:

— У моїй стороні зле чути: брат братові за два кавалки хліба вийняв очі. Але якби він поліз за межу і потер собі тою росою очі, потому так за другу межу і за третю, то знов би видів, як перше!

— Ой, у моїй стороні,— каже другий птах,— також зле чути: на ціле місто одна керниця була, а тепер загамувалася геть, люди гинуть без води, як мухи. А в керницю залізла жаба і заткала воду. Щоби такий найшовся, аби ту жабу витягнув, то би так вода бухнула, аж понад верх!

— В моїй стороні,— каже третій птах,— недобре чути: цісарева дуже хвора, то що вже дохтори зо всіх світів з'їжджаються, ніхто не годен їй порадити. Але там є така порхавка під пецом. То якби той пец розкинути, а порхавку звідти вийняти, висушити і дати цісаревій випити, то вона стала б здорова!

Так ті птахи порадилися-порадилися й полетіли знову в світ.

А той там все слухає під фігурою, але тихенько сидить, не рухається. Та й гадає собі так: «Ану, я попробую лізти за межу, чи то правда?» Поліз за одну межу, потер росою очі — вже так видить, як крізь сито. Поліз за другу, знов собі потер — видить ліпше. Поліз за третю, потер — так уже видить, як видів перше. Тоді вкляк, помолився богу та й собі гадає: «Чого я піду тепер додому? Я піду собі в світ!»

Та й пішов до того міста, де керниця загамувалася. Прийшов на шинк і сів собі. Там люди посходилися, нарікають, радяться: прийдеться вже загинути без води? А він каже:

— Я вам поможу, я вам з тої керниці води добуду! Вони тоді утішилися і кажуть так:

— Як добудеш нам води, то зараз тобі дамо п'ятсот римських!

Тоді він сказав трьом хлопам спустити його у відрі на діл до керниці. Каже:

— А як ланцюгом рушу, то аби ви мене тягнули нагору!

Як дістав дна, захпав руку в нору, піймав жабу за лаби і витяг. Та й рушив ланцюгом, і його витягли наверх. А вода вже летить вгору, аж по полю розливається. Тоді йому гроші до рук зложили, і він пішов.

Пішов аж до того міста, де цісарева була хвора. Так знов собі боком ходить, не сміє доступити до

палацу. Пішов на шинк і каже людям:

— Оже я який хлоп, а я би вилічив цісареву! Не вірили йому, не вірили, але таки дали знати до цісаря. Цісар звелів привести його до себе і каже:

— Пам'ятай, як порадиш цісаревій, то великі маетки дістанеш, а як ні, то страчу тебе!

Він зразу сказав розвалити в покою пец, а як вже розбирали до дна, вхопив порхавку, висушив, потовк на порох і дав цісаревій випити. І враз цісарева стала здорова. Тоді цісар дав йому паку грошей, віз, коней і випровадив його додому з великими почестями.

Приїжджає він до свого села. Бачить — брат оре на полі його бичками. Він упізнав брата здалеку і каже:

— Дай боже щастя! А той його не впізнав, уклонився низько та й каже:

— Дай боже! Дякую вельможному панові! А він тоді засміявся та й каже:

— А що, брате, добре мої бички ходять? Той став, як камінь. Але він його вже взяв до себе на бричку, і поїхали обоє в село. Приїхали додому й балуються — трунок, різне там. Вже як один день і другий побалувалися, тоді той питається брата:

— Скажи мені, брате, як то так, що я тобі вийняв очі, а ти знов видиш та ще й маєш такі гроші? А він йому каже:

— Як ти так хочеш мати такий маєток, ходи, поставлю тебе під ту фігуру і виберу тобі очі, то й ти так будеш мати, як ,я!

А той багач сам має стільки маєтку, що хіба пташиного молока не вистачає, але хоче мати ще більше. Пішов під фігуру, той йому виколов обидва ока й каже:

— Тепер сиди тут, доки прилетять три птахи і повідать тобі, що маєш робити.

Та й пішов додому, а того багача там лишив. Сидить він, і акурат о дванадцятій годині позліталися знов ті самі вірли, що тоді. Один каже:

— Ато, дивіться, вже тій керниці якийсь порадив, і цісаревій порадив, всюди порадив! А другий каже:

— Може, хто тут був та слухав? Ану подивімся, може, і нині хто слухає?

Та й злетіли вірли під фігуру, а там той сидить. Зачали вони багача бити, дзюбати, аж йому кості порозношували по цілім полі.